

Pattern Sustainable quality-oriented regeneration in slum urban fabric case study: Kermanshah city

Sajjad Zangisheih¹✉, Abolfazl Meshkini², Safar Ghaed Rahmat³, Mojtaba Rafieian⁴

1. (Corresponding Author) *Department of Geography and Urban Planning, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran*

Email: sajad.urban@gmail.com

2. *Department of Geography and Urban Planning, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran*

Email: meshkini@modares.ac.ir

3. *Department of Geography and Urban Planning, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran*

Email: safarrahmatai@modares.ac.ir

4. *Department of Urban Planning, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran*

Email: rafiei_m@modares.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article History:

Received:

13 March 2023

Received in revised form:

5 December 2023

Accepted:

9 December 2023

Keywords:

*Sustainable Regeneration
Quality Of Urban Life,
Slum Urban Fabric,
Kermanshah City.*

ABSTRACT

In the rapid development of cities, the quality of urban life is a missing link in all aspects of urban life. One of the most challenging issues raised in the last few decades is the issue of urban regeneration and solving the challenge of worn-out and disordered urban textures. The main concern and issue of sustainable regeneration policy and approach is to improve citizens' quality of life and well-being. This research aims to investigate the relationship between the policy of sustainable regeneration and the improvement of the quality of urban life and its effects and to provide a model for action in disordered urban textures. The research methodology is the analytical-explanatory method using a path analysis model and structural equations with SPLS software. The worn-out and disordered texture of Kermanshah city covers 1228 hectares, about 12.33% of the total texture of Kermanshah. The findings of the path analysis show that among the dimensions of sustainable regeneration, the social, physical and economic dimensions have the most impact. In the component of the quality of urban life, the physical-infrastructure dimension has the most direct effect, and the economic dimension has the most overall effect. It has, directly and indirectly, affected the quality of urban life. This research, the overall effect of all dimensions of sustainable regeneration on the quality of urban life in Kermanshah city with an effect coefficient of 0.594 and its R2 value equal to 35.2% of changes in the dependent variable (quality of urban life) due to sustainable urban regeneration has been explained. The research results show that sustainable urban regeneration has a significant and positive effect on the quality of urban life. Sustainable quality-oriented urban regeneration with a community-oriented, comprehensive and integrated approach with emphasis on the quality of life category as a new urban agenda can be a suitable program to respond to the city's and its citizens' current needs.

Cite this article: Zangisheih, S., Meshkini, A., Ghaed Rahmat, S., & Rafieian, M. (2024). Pattern Sustainable quality-oriented regeneration in slum urban fabric case study: Kermanshah city. *Human Geography Research Quarterly*, 56 (2), 271-292.

<http://doi.org/10.22059/JHGR.2023.351348.1008567>

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

During the last half-century, the rapid growth of urbanization has exceeded the possibilities and measures of urban development in Iran, creating extensive social, economic, environmental and physical problems. Facing the challenges of the current cities of the country requires the transformation of the current dominant routine and the use of a new approach in urban planning. The inefficiency of the country's urban planning system has caused cities to be caught in the cycle of underdevelopment for several reasons. Planning in worn-out urban areas has always been the most significant urban planning issue. Recently, many policies and programs have been implemented to improve the quality and re-creation of disordered urban textures. The worn-out and disordered texture of Kermanshah city covers 1228 hectares, about 12.33% of the total texture of Kermanshah. The problem of this research is the instability and poverty in the disorganized and inferior textures, which are associated with challenges and problems of livability, poverty and deprivation in all dimensions, decline of human dignity, identity crisis, lack of access to urban services, degradation of the quality of life, the crisis of security and resilience, insecurity and social anomalies, crimes and delinquency, and the lack of citizenship rights. Therefore, the main question is as following:

-Why have the policies and measures of urban management and urban development plans not improved the quality of urban life in these neighborhoods?

Methodology

In terms of subject and purpose, the current research is of applied-developmental type of research. In terms of analysis, it is placed in the framework of explanatory and descriptive-analytical research methods. In order to collect and analyze data, survey, documentary and analytical methods have been exerted. The research method is mixed (quantitative and qualitative). In this research, the data analysis and modelling method has been used according to the goals and possibilities. In order to analyze the

collected data, the statistical techniques of path analysis, SPSS, and PLS have been exploited. According to the level of analysis (neighborhoods of disordered tissues in Kermanshah city), it is necessary to distribute the designed questionnaire according to the population of each neighborhood. In general, 92,033 households with a population of 290,214 people live in the chaotic neighborhoods of Kermanshah, which are located in the form of 4 types of textures. Cronbach's alpha statistic and factor analysis were used to measure the internal relationships and validity and reliability of the questionnaire and its items, the results of which are as follows:

-Cronbach's alpha value of all dimensions is more than 0.5, which means that the scale in question has high validity.

Results and discussion

The direct and indirect effects of the dimensions of sustainable regeneration are as the social dimension with a direct effect of 0.76, the physical dimension with a direct effect of 0.51 and an indirect effect of 0.21 and a total effect of 0.72, the economic dimension with a direct effect of 0.41 and an indirect effect of 0.30 with the effect total 0.71, the cultural dimension with direct effect 0.21 and indirect effect 0.45 and total effect 0.66, the management dimension with direct effect 0.25 and indirect effect 0.27 with total effect 0.52, and the environmental dimension with direct effect 0.17 and indirect effect 0.10 with total effect 0.27.

In the quality of urban life component, the direct and indirect effects are as follows: the physical-infrastructure dimension with a direct effect of 0.66 has the highest effect, the social-cultural dimension with a direct effect of 0.42 and an indirect effect of 0.28 and a total effect of 0.70, the well-being dimension with a direct effect of 0.39 and Indirect effect 0.19 and overall effect 0.58, health and environment dimension with direct effect 0.21 and indirect effect 0.37 with overall effect 0.58, economic dimension with direct effect 0.20 and indirect effect 0.53 with overall effect 0.73 and managerial-institutional dimension with direct effect 0.18 and indirect effect of 0.42 with a total effect of 0.59. The physical-

infrastructural dimension has the most direct effect, and the economic dimension has the most overall effect in the form of direct and indirect effects on the quality of urban life. The overall effect of all dimensions of sustainable regeneration on urban well-being is 0.594, and its R^2 value is equal to 0.352, which shows that with an increase of one standard deviation in sustainable urban regeneration, the quality of urban life increases by 0.352 standard deviations. Therefore, sustainable regeneration significantly improves the quality of urban life in the chaotic texture of Kermanshah.

Conclusion

sustainable urban welfare-oriented regeneration with a comprehensive and integrated approach in procedural dimensions (discursive, communication-network, and local governance) and content (strategic, integrated, comprehensive, and neighborhood-oriented) and policies to empower and support worn-out and disordered neighborhoods. With a participatory, endogenous approach, community-oriented development and the right to the city in the chaotic textures of Kermanshah, it is a suitable model for the realization of urban welfare. No development of welfare will happen in the environment unless the residents of the worn-out and disordered texture are empowered. Also, in addition to the basic needs, attention should be paid to the emotional and psychological needs of the citizens. Changing the approach in urban plans will undoubtedly be the basis for valuable measures to improve citizens' quality of life and urban welfare. If the approach to regeneration is humane, community-oriented, integrated, comprehensive and strategic, collaborative, city-oriented and discursive, then a sustainable welfare-oriented regeneration approach will be achieved by itself.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the

conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

الگوی باز آفرینی پایدار کیفیت‌گرای بافت‌های نابسامان شهری مطالعه موردی: شهر کرمانشاه

سجاد زنگی‌شہ ئی^۱، ابوالفضل مشکینی^۲، صفر قائد رحمتی^۳، مجتبی رفیعیان^۴

۱- نویسنده مسئول، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. رایانامه: sajad.urban@gmail.com

۲- گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. رایانامه: meshkini@modares.ac.ir

۳- گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. رایانامه: safarrahmati@modares.ac.ir

۴- گروه شهرسازی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. رایانامه: rafiei_m@modares.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۱/۱۲/۲۲

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۰۹/۱۴

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۹/۱۸

واژگان کلیدی:

بازآفرینی پایدار،
کیفیت زندگی شهری،
بافت‌های نابسامان،
شهر کرمانشاه.

در فرایند توسعه شتابان شهرها مفهوم کیفیت زندگی شهری حلقه‌ای مفقوده در همه وجوه زندگی شهری است. یکی از پرچالش‌ترین مباحث مطرح در چند دهه اخیر، موضوع بازآفرینی شهری و حل چالش بافت‌های فرسوده و نابسامان شهری است. دغدغه و مسئله اصلی سیاست و رویکرد بازآفرینی پایدار ارتقاء کیفیت زندگی و رفاه شهروندان است. هدف از این پژوهش بررسی ارتباط بین سیاست بازآفرینی پایدار و ارتقاء کیفیت زندگی شهری و چگونگی تأثیرات آن و ارائه الگویی جهت اقدام در بافت‌های نابسامان شهری می‌باشد. روش‌شناسی پژوهش روش تحلیلی-تبیینی با استفاده از مدل تحلیل مسیر و معادلات ساختاری با نرم‌افزار SPLS استفاده شده است. بافت فرسوده و نابسامان شهر کرمانشاه با ۱۲۲۸ هکتار در حدود ۱۲/۳۳ درصد از کل بافت‌های شهر کرمانشاه را در بر گرفته است. یافته‌های حاصل از تحلیل مسیر نشان می‌دهد، از میان ابعاد بازآفرینی پایدار، بعد اجتماعی، کالبدی و اقتصادی بیشترین تأثیرگذاری را داشته و همچنین در مؤلفه کیفیت زندگی شهری، بعد کالبدی-زیرساختی بیشترین اثر مستقیم و بعد اقتصادی بیشترین اثر کلی را به صورت اثر مستقیم و غیرمستقیم بر کیفیت زندگی شهری داشته است. در این پژوهش به بررسی تأثیر کلی تمام ابعاد بازآفرینی پایدار بر کیفیت زندگی شهری در شهر کرمانشاه با ضریب تأثیر ۰/۵۹۴ و مقدار R^2 آن برابر ۳۵/۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت زندگی شهری) به واسطه بازآفرینی پایدار شهری تبیین شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد، بازآفرینی پایدار شهری بر کیفیت زندگی شهری تأثیر معنادار و مثبتی دارد. بازآفرینی پایدار کیفیت‌گرای شهری با رویکردی اجتماع‌محور، جامع و یکپارچه با تأکید بر مقوله کیفیت زندگی به عنوان یک دستور کار شهری جدید می‌تواند برنامه مناسبی برای پاسخگویی به نیازهای کنونی شهر و شهروندان باشند.

استناد: زنگی‌شہ ئی، سجاد؛ مشکینی، ابوالفضل؛ قائد رحمتی، صفر و رفیعیان، مجتبی. (۱۴۰۳). الگوی بازآفرینی پایدار کیفیت‌گرای بافت‌های نابسامان شهری مطالعه موردی: شهر کرمانشاه. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۶ (۲)، ۲۷۱-۲۹۲.

<http://doi.org/10.22059/JHGR.2023.351348.1008567>

مقدمه

طی نیم‌قرن اخیر، رشد شتابان شهرنشینی، فراتر از امکانات و اقدامات توسعه شهری در ایران بوده که مشکلاتی گسترده در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، محیط‌زیستی و کالبدی را ایجاد کرده است. رویارویی با چالش‌های شهرهای کنونی کشور، نیازمند دگرسازی و دگردیسی روال مسلط کنونی و استفاده از رویکردی نوین در برنامه‌ریزی شهری است. ناکارآمدی نظام برنامه‌ریزی شهری کشور، به دلایل متعددی سبب شده تا شهرها در چرخه توسعه‌نیافتگی گرفتار شوند. این ناکارآمدی در مقیاس‌ها و حوزه‌های موضوعی مختلف بروز کرده است. بافت‌های نابسامان شهری با ابعاد گوناگونی از محرومیت همچون کمبود دسترسی به فرصت‌های اشتغال و مسکن، زیرساخت‌های نامناسب، نبود تأمین اجتماعی و رفاه شهری، دسترسی نداشتن بهداشت و سلامت شهری، آموزش و امنیت، نشاط، شادکامی و سرزندگی مواجه‌اند. به طوری که یک نفر از هر سه نفر جمعیت شهری جهان در نواحی نابسامان شهری ساکن هستند که بیش از ۹۰ درصد آن‌ها در جوامع درحال توسعه می‌باشند. محدوده‌های وسیعی از شهرهای کشور با معضلات پیچیده‌ای به‌ویژه فقر شهری، عدم ایمنی و بحران هویت روبه‌رو هستند.

هدف جهانی بسیاری از سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی شهری، بهبود رفاه افراد است (رفیعی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۲۲). هدف اصلی سیاست بازآفرینی شهری، حل مشکلات پیچیده نواحی نابسامان و فقیرنشین شهری و ارتقاء رفاه و کیفیت زندگی ساکنان آن مناطق خواهد بود. هدف اساسی بازآفرینی شهری، توسعه محیط زندگی دچار افت برای انسان‌هاست (دانشپور، ۱۳۸۸: ۱). هدف بازآفرینی شهری، صرفاً بهسازی و نوسازی کالبدی یک بافت نیست. هدف جامع همه اقدامات، سرزندگی و به‌بیان‌دیگر توسعه کیفی اجتماع محلی است؛ بازآفرینی و مولد شدن باید در اجتماع محلی اتفاق افتد که تجلی آن در کیفیت کالبد است. نگرانی در بازآفرینی از میان رفتن ارزش‌ها و اصالت است. نگرانی در بازآفرینی از میان رفتن ارزش‌های انسانی، اصالت و شأن و منزلت شهروندان است (صراف، ۱۳۹۴: ۶۷).

تجربه اجرای طرح‌های شهری، چه در بافت‌های موجود، که در قالب برنامه طرح‌های جامع و تفصیلی صورت پذیرفته و چه در بافت‌ها و توسعه‌های جدید که در قالب برنامه‌هایی مانند شهرهای جدید و پروژه‌های آماده‌سازی صورت گرفته، چه در بافت‌های فرسوده در طرح‌های بهسازی و نوسازی و بازآفرینی نشان داده است که برنامه‌های یاد شده در خلق محیط‌های شهری واجد کیفیت مطلوب با توفیق چندانی روبرو نبوده‌اند. ناکارآمدی نظام طرح‌ریزی و برنامه‌های توسعه شهری در مواجهه با مسائل فوق، بر ضرورت توجه و تدوین یک دستور کار شهری جدید می‌افزاید (ربانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۵۳-۱۲۴). بیش از چهار دهه از برنامه‌ریزی و تهیه طرح‌های توسعه شهری می‌گذرد. این طرح‌ها با رویکردی اقتدارگرا، از بالا به پایین، کمی و کالبدی نتوانسته‌اند راه‌حل‌های کارآمدی را در مواجهه با مسائل و مشکلات شهر و شهروندان ارائه کنند. به استناد تجارب جهانی و بررسی سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه شهری در کشورهای توسعه‌یافته، سیاست بازآفرینی شهری با رویکردی شهرنگر، جامع و یکپارچه با تأکید بر مقوله کیفیت زندگی به‌عنوان یک دستور کار شهری جدید می‌تواند برنامه مناسبی برای پاسخگویی به نیازهای کنونی شهر و شهروندان باشند.

برنامه‌ریزی در نواحی فرسوده شهری همواره مهم‌ترین موضوع برنامه‌ریزی شهری بوده است. در طی سال‌های اخیر، سیاست‌ها و برنامه‌های متعددی برای ارتقاء کیفی و بازآفرینی بافت‌های نابسامان شهری به اجرا گذاشته شده است. یکی از سیاست‌های نوین در توسعه شهری به‌طور عام و در بازآفرینی بافت‌های نابسامان شهری به‌طور خاص، به‌کارگیری اقدامات و پروژه‌های محرک توسعه با هدف تسریع و تسهیل فرایند تحول در این بافت‌ها است (پریزادی و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۱-).

(۷). برنامه‌ریزی در نواحی فرسوده شهری همواره مهم‌ترین موضوع برنامه‌ریزی شهری بوده است (Leary & McCarthy, 2013:1).

بافت فرسوده و نابسامان شهر کرمانشاه با ۱۲۲۸ هکتار در حدود ۱۲/۳۳ درصد از کل بافت‌های شهر کرمانشاه را در بر گرفته است. این گونه‌ها عبارت است از بافت قدیمی واجد ارزش تاریخی، ۳۶۳ هکتار (شامل ۳,۸ درصد مساحت شهر)، بافت میانی با پیشینه شهری، ۳۷۲ هکتار (شامل ۳,۹ درصد مساحت شهر)، بافت حاشیه‌ای با پیشینه اسکان غیررسمی، ۴۰۳ هکتار (شامل ۴,۲۱ درصد مساحت شهر) گونه شناسی شهر کرمانشاه، بافت حاشیه‌ای با پیشینه روستایی، ۴۰ هکتار (شامل ۰,۴۲ درصد مساحت شهر) که هر کدام از این گونه‌ها چالش‌ها و مشکلات خاص خود را داشته و اقدام و عمل در این بافت‌ها از ضروریات مدیران، کارشناسان و برنامه‌ریزان می‌باشد.

مسئله این پژوهش ناپایداری و فقر در بافت‌های نابسامان و فرودست است که با چالش‌ها و مشکلات زیست‌پذیری، فقر و محرومیت در تمام ابعاد، افول شأن و کرامت انسانی، بحران هویت، عدم دسترسی به خدمات شهری، تنزل کیفیت زندگی، بحران ایمنی و تاب‌آوری، ناامنی و ناهنجاری‌های اجتماعی، جرائم و بزهکاری و عدم احقاق حقوق شهروندی گریبان‌گیر می‌باشد. چرا سیاست‌ها و اقدامات مدیریت شهری و طرح‌های توسعه شهری منجر به ارتقاء کیفیت زندگی شهری در این محلات نشده است؟

مبانی نظری

بازآفرینی شهری به‌عنوان تنفس زندگی جدید در یک جامعه بیمار است که بهبود طولانی‌مدت کیفیت زندگی در محله را با تأمین نیازهای اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی به‌صورت پایدار به ارمغان می‌آورد (Rogers, 2011). بازآفرینی شهری یک اقدام جامع و یکپارچه است که به حل مشکلات شهری منتهی می‌شود و به دنبال بهبود پایدار شرایط اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و زیست‌محیطی در یک محدوده است (Peter Roberts, 2000:17). بازآفرینی شهری امروزه یک اصل کلیدی در عمل برنامه‌ریزی بوده و به علت داشتن رویکرد راهبردی و بلندمدت‌تر بودن و داشتن اهداف اقتصادی و اجتماعی در کنار اهداف کالبدی فراتر از فرآیند مرمت شهری، توسعه شهری یا توان‌بخشی شهری عمل می‌کند (Tarkay, 2010:22).

بازآفرینی شهری پایدار فرآیند توسعه‌ای همه‌جانبه، در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی به‌منظور ارتقای کیفیت زندگی در محدوده‌ها و محله‌های هدف در پیوند با کل شهر است (شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، ۱۳۹۳: ۶). یکی از رویکردهای نوین برای اصلاح و بهبود برنامه‌ریزی شهری، مطرح‌شدن مفهوم کیفیت زندگی و دخالت دادن شاخص‌های اجتماعی در اهداف توسعه شهری است. در سال ۱۹۲۰ برای اولین بار واژه کیفیت زندگی به‌عنوان یک مفهوم علمی خاص توسط پیگو در حوزه اقتصاد و رفاه بیان شد (هزار جریبی و صفری شالی، ۱۳۹۱: ۲۴۲). کوین لینچ می‌گوید «اگر بناست برنامه‌ریزی شهری مفید واقع گردد باید قادر باشد تا از راه اعتلاء کیفیت محیط کالبدی به اعتلاء کیفیت زندگی انسان یاری نماید» (Lynch, 1960; Lang, 1995) به نقل از گلکار، ۱۳۸۰: ۴۱). محیط اجتماعی و فیزیکی می‌تواند بر روی خوشبختی و رفاه مردم ساکن یک محل تأثیرگذار باشد (زبردست و عامریان، ۱۳۸۹: ۷). (Lambir, 2006: 1) بازآفرینی شهری باید از طریق بهبود کیفیت زندگی مردم و ارتقاء سیمای و منظر شهر، اهداف اجتماعی مردم را برآورده سازد (Mir, 1986: 17-30). یک نگرش کلیدی در بازآفرینی به معنای عامش این است که وضعیت کلی شهر و مردمش را بهبود بخشد (Hull city plan, 2000, 77). بسیاری از متخصصان در حوزه‌های مختلف بر این موضوع توافق دارند که محلات

هدف برنامه‌های بازآفرینی، محدوده‌هایی از شهر هستند که به دلایل مختلف دچار افت کیفیت محیط شده و کیفیت زندگی نازل‌تری را ارائه می‌دهند (آقا لطفی، ۱۳۹۳: ۴).

هدف بازآفرینی شهری، صرفاً بهسازی و نوسازی کالبدی یک بافت نیست. هدف جامع همه اقدامات، سرزندگی و به‌بیان‌دیگر توسعه کیفی اجتماع محلی است؛ بازآفرینی و مولد شدن باید در اجتماع محلی اتفاق افتد که تجلی آن در کیفیت کالبد است. نگرانی در بازآفرینی از میان رفتن ارزش‌ها و اصالت است (صرافی، ۱۳۹۴: ۶۷). یکی از انتقادات اساسی به برنامه‌ریزی سنتی در قالب طرح‌های جامع و تفصیلی، تأکید بیش‌ازحد آن‌ها بر اهداف کالبدی - کارکردی و عدم توجه کافی به اهداف و ارزش‌های اجتماعی - اقتصادی بوده است. نوسازی کالبدی دیگر کافی نبود و ثمرات دیگری مانند اشتغال‌زایی، کاهش فقر و جدایی اجتماعی، تدارک تسهیلات عمومی و رفاهی و برنامه‌های آموزش حرفه‌ای نیز هدف قرار گرفته است (زنوزی، ۱۳۸۰: ۹-۱۰). بازآفرینی شهری به‌عنوان راهبردی بیشتر محلی، ابتدا در سال ۱۹۸۰ میلادی در سیاست شهری بریتانیا پدیدار شده است. بعدازآن، بسیاری از شهرهای آمریکا آن را تجربه کرده‌اند. این راهبرد در محلاتی که از لحاظ فعالیت‌های اقتصادی، صنعتی، اداری و خرده‌فروشی راکد شده بودند تحول اقتصادی عظیمی ایجاد کرده است (Healey, 1997: 221). از اواخر دهه نود میلادی به این سو سیاست‌های شهری در کشورهای توسعه‌یافته به‌ویژه در اروپا و آمریکای شمالی بر موضوع بازآفرینی شهری از طریق ارتقاء کیفی فضاها و بافت‌های شهری استوار شده است (Koch & Latham, 2012: 531). بازآفرینی شهری دید جامع و یکپارچه و مجموعه اقداماتی است که به حل مسائل شهری منجر شود. همچنین فرآیندی راهبردی است که ضمن در نظر گرفتن اهداف کوتاه‌مدت برای حل فوری مشکلات شهری، اهداف بلندمدت برای جلوگیری از بروز مشکلات در آینده را جستجو می‌کند. این فرایند به حصول و ارائه یک دیدگاه روشن بر آنچه باید انجام گیرد، تمرکز می‌کند (Roberts & Sykes, 2000: 17). بازآفرینی شهری سیاستی جامع، دربرگیرنده برنامه‌های ارتقای کیفی بافت‌های شهری با اهداف یکپارچه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. به‌صورت ایده‌آل بازآفرینی شهری مشتمل بر فرموله کردن اهداف سیاسی، اجرای آن از طریق برنامه‌های اجرایی و بازنمایی مداوم عملکرد است. این رویکرد مفهوم جامعی است که به معنای بهبود وضعیت نواحی محروم در جنبه‌های اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و فرهنگی می‌باشد. این نوع نگاه به بازآفرینی، پاسخی در مقابل چالش‌های نوظهوری چون جهانی‌شدن، تغییرات ساختاری و عدم تعادل‌های فضایی ناشی از رشد گسترده شهرها می‌باشد (لطفی، ۱۳۸۷).

بازآفرینی شهری پایدار فرآیند توسعه‌ای همه‌جانبه، در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی به‌منظور ارتقای کیفیت زندگی در محدوده‌ها و محله‌های هدف در پیوند با کل شهر است (شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، ۱۳۹۳: ۶). یکی از راه‌حل‌های ارتقای کیفیت زندگی و رفاه شهری در جهت تحقق نیازها و حقوق شهروندی به‌کارگیری رویکرد بازآفرینی پایدار شهری است (ICOMOS, 2011). بازآفرینی شهری نگرش و اقداماتی جامع و یکپارچه در قالب ارائه چارچوبی استراتژیک، یکپارچه و منعطف برای توسعه و حل مشکلات شهری است به‌گونه‌ای که در نهایت به یک پیشرفت و بهبود پایدار اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و محیطی منجر گردد. تحقق‌پذیر با کنش مشارکت حداکثری تمام ذینفعان به‌منظور دستیابی همگان به منافع مشروع حاصل از مزایای بازآفرینی در جهت عدالت اجتماعی و رفاه شهری است. در این میان، می‌توان بازآفرینی شهری را به‌عنوان فرآیندی برای توسعه همه‌جانبه در ابعاد اجتماعی، محیطی، و کالبدی تلقی کرد که به دنبال ارتقای کیفیت زندگی و رفاه شهروندان است (عرفانیان سلیم، ۱۳۹۵). بازآفرینی پایدار شهری تکرار تجربیات گذشته نیست بلکه در تکامل بخشی این رویکردها و سیاست‌ها ایفای نقش می‌کند و دارای تفاوت‌های معناداری با تجربیات پیشین خود، چون نوسازی و باز زنده سازی، در این حوزه است. بازآفرینی پایدار شهری فرآیند توسعه‌ای

همه‌جانبه، در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی به‌منظور ارتقای کیفیت زندگی در محدوده‌ها و محله‌های هدف در پیوند با کل شهر است (علیان و همکاران، ۱۳۹۷: ۸۶-۵۳). «بازآفرینی فرایند زیست‌پذیرکردن مناطق شهری کم کیفیت با حداکثر مشارکت در سطح محلی است». «بازآفرینی شهری اعاده حیثیت و منزلت شهر با توجه به ارزش‌ها، نیازها و دارایی‌ها است».

جدول ۱. اهداف بازآفرینی شهری پایدار

کاهش فقر شهری با رویکرد توانمندسازی ساکنان محدوده‌های هدف و پیشگیری از بازتولید فقر در این محدوده‌ها	ارتقاء تاب‌آوری شهری تجهیز و مقاوم‌سازی شهر در مواجهه با سوانح	ارتقاء هویت و منزلت مکانی حفاظت از ارزش‌ها در محدوده‌ها و محله‌های تاریخی شهر	تحقق حکمروایی شهری در راستای احیا و ارتقای انسجام اجتماعی ساکنان محدوده‌های هدف در برنامه بازآفرینی شهری پایدار
---	--	---	---

بررسی تجارب نوسازی بافت‌های نابسامان شهری در جهان تا دو دهه گذشته، نشانگر حضور نگاه غالب کالبدی و اقتصادی به امر نوسازی و مبتنی بر رویکرد بازار محور بوده است (دیانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۸۱-۱۴۵). در دهه‌های ۱۹۹۰ به‌موجب ظهور مشکلات اجتماعی حاصل از اقدامات نوسازی با تفکر فوق و با آشکار شدن ناکارآمدی راهکارهای تجویزی و متخصص مینا توجه مدیران و برنامه‌ریزان بیش‌ازپیش به سطوح پایین و بهره‌گیری از ظرفیت‌های اجتماع محلی جلب شد (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۱: ۳۸). اکثر سیاست‌های نوسازی شهری به‌جای پرداختن به بازآفرینی اجتماعی و زیست‌محیطی بیشتر به بازآفرینی اقتصادی متمرکز شده‌اند (Couch & Dennemann, 2000) بازآفرینی پایدار شهری مبتنی بر تفکر اجتماع مینا تلاش بر آن دارد که به شکل‌دهی نهادهای مدیریتی جدید در نواحی ناکارآمد پرداخته و برنامه‌های بازآفرینی اجتماع مینا را به شکل یکپارچه و از پایین به بالا به صورتی که همه ذی‌مدخلان را شامل گردد، مدیریت کند (شاهوی و فاروقی، ۱۳۹۲: ۲۶). در این نگاه توسعه‌ای فرض بر این است که مردم محلی بر اساس تجربه‌های ملموس خود از محیط زندگی‌شان، موثق‌ترین مرجع برای تعیین مسائلی هستند که نیازمند توجه‌اند (باباخانی، ۱۳۹۶: ۱۹۶-۱۸۵). الماس کیفیت زندگی با پنج بعد (شرایط اجتماعی- فرهنگی، شرایط اقتصادی، ساختار شهری، شرایط محیطی و ظرفیت اجتماعی و نهادی) تعریف شده است که در طرح‌های بهسازی و نوسازی موردتوجه قرار گرفته شده است (شاهوی و فاروقی، ۱۳۹۳: ۳۲).

شکل ۱. زمینه‌های پیدایش، شکل‌گیری و سیر تحول رویکرد بازآفرینی پایدار شهری

روش پژوهش

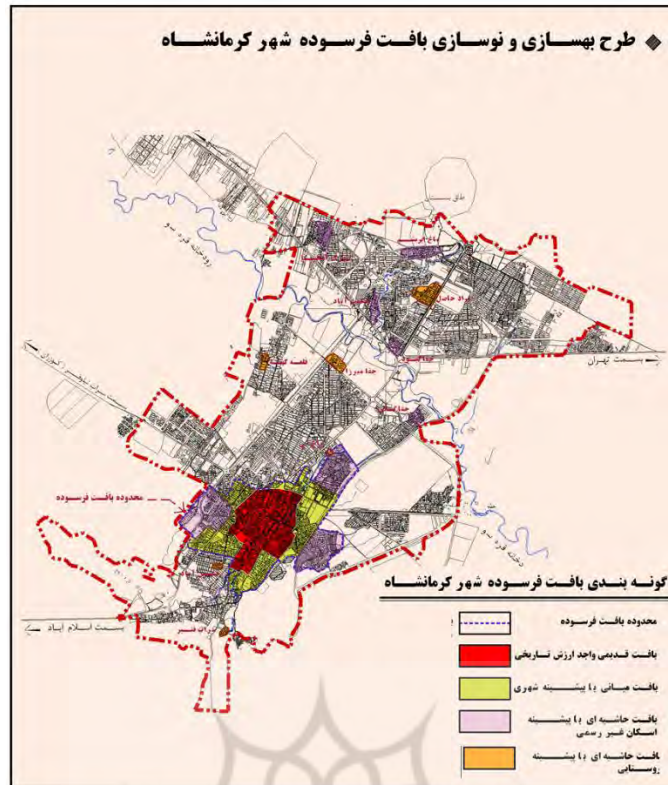
پژوهش حاضر به لحاظ موضوعی و هدف از نوع تحقیقات کاربردی- توسعه‌ای است و از لحاظ تحلیل در چارچوب روش‌های تحقیق تبیینی و توصیفی- تحلیلی قرار می‌گیرد، و جهت گردآوری و تحلیل داده‌ها از روش‌های پیمایشی، اسنادی و تحلیلی استفاده شده است. روش پژوهش ترکیبی (کمی و کیفی) است. در این پژوهش با توجه به اهداف و امکانات از روش تحلیل اطلاعات وضع موجود و مدل‌سازی داده‌ها استفاده شده است. در راستای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده از تکنیک‌ها آماری تحلیل مسیر، SPSS، PLS، استفاده گردیده شده است.

با توجه به سطح تحلیل (محلات بافت‌های نابسامان شهر کرمانشاه) ضرورت دارد پرسشنامه طراحی شده مطابق با جمعیت هر محله توزیع گردد. به‌طور کلی در سطح محلات نابسامان شهر کرمانشاه که در قالب ۴ نوع بافت جای گرفته‌اند، ۹۲۰۳۳ خانوار با جمعیتی معادل ۲۹۰۲۱۴ نفر ساکن می‌باشند. با استفاده از روش آماری کوکران می‌بایست ۳۲۲ پرسشنامه به دست آمد، به دلیل حجم کم جمعیت ساکن در برخی از محلات، بر اساس مدل مذکور امکان توزیع پرسشنامه در این محلات وجود نداشت و از آنجائی که در این پژوهش سعی بر آن است تمامی ۵۴ محله موردسنجش قرار گرفته شوند که از این محلات ۱۷ محله در بافت تاریخی، ۱۳ محله در بافت با پیشینه روستایی، ۱۲ محله در بافت میانی و ۱۲ محله در سکونتگاه‌های غیررسمی قرار داشته‌اند. لذا در سطح محلات کم جمعیت نیز حداقل دو الی سه پرسشنامه توزیع شد؛ بنابراین تعداد پرسشنامه در سطح تمامی محلات بافت نابسامان شهر کرمانشاه توزیع و تکمیل گردیده است. ضمناً روش انتخاب نمونه در این پیمایش، روش خوشه‌ای متناسب با حجم جامعه آماری است؛ بر این اساس با در نظر گرفتن خانوارهای ساکن در سطح بافت‌های چهارگانه، تعداد ۵۸ پرسشنامه در بافت تاریخی، تعداد ۶۶ پرسشنامه در بافت میانی با پیشینه شهری، تعداد ۱۴۲ پرسشنامه در بافت اسکان غیررسمی و تعداد ۸۳ پرسشنامه نیز در بافت‌های نابسامان با پیشینه روستایی توزیع گردید. بر اساس پراکنش فضایی جمعیت ساکن در سطح هر یک محلات، تعداد پرسشنامه توزیع شده که به‌صورت تصادفی سیستماتیک بوده است. از ۱۳۵ محله شهر کرمانشاه بر اساس شناسایی محلات هدف ۵۴ محله که ۴۰ درصد محلات شهر کرمانشاه را در برمی‌گرفت دارای بافت فرسوده بوده و موردسنجش قرار گرفته شده است. که از این محلات ۱۷ محله در بافت تاریخی، ۱۳ محله در بافت با پیشینه روستایی، ۱۲ محله در بافت میانی و ۱۲ محله در سکونتگاه‌های غیررسمی قرار داشته‌اند.

محدوده مورد مطالعه

محدوده اولیه شناسایی شده بافت فرسوده در شهر کرمانشاه ۱۰۵۰ هکتار می‌باشد که با پیشنهاد شهرداری کرمانشاه مبنی بر افزایش ۱۷۸ هکتار به محدوده و تأیید کمیسیون ماده ۵، محدوده نهایی به ۱۲۲۸ هکتار افزایش یافت. چهار گونه بافت مختلف در محدوده بافت فرسوده شهر کرمانشاه قابل تشخیص می‌باشد. این گونه‌ها عبارت است از (طرح بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهر کرمانشاه):

- ❖ بافت قدیمی واجد ارزش تاریخی، ۳۶۳ هکتار (شامل ۳٫۸ درصد مساحت شهر)
  - ❖ بافت میانی با پیشینه شهری، ۳۷۲ هکتار (شامل ۳٫۹ درصد مساحت شهر)
  - ❖ بافت حاشیه‌ای با پیشینه اسکان غیررسمی، ۴۰۳ هکتار (شامل ۴٫۲۱ درصد مساحت شهر)
  - ❖ بافت حاشیه‌ای با پیشینه روستایی، ۴۰ هکتار (شامل ۰٫۴۲ درصد مساحت شهر)
- به‌طور کلی در حدود ۱۲/۳۳ درصد از بافت‌های شهر کرمانشاه در زمره بافت‌های فرسوده به شمار می‌رود.

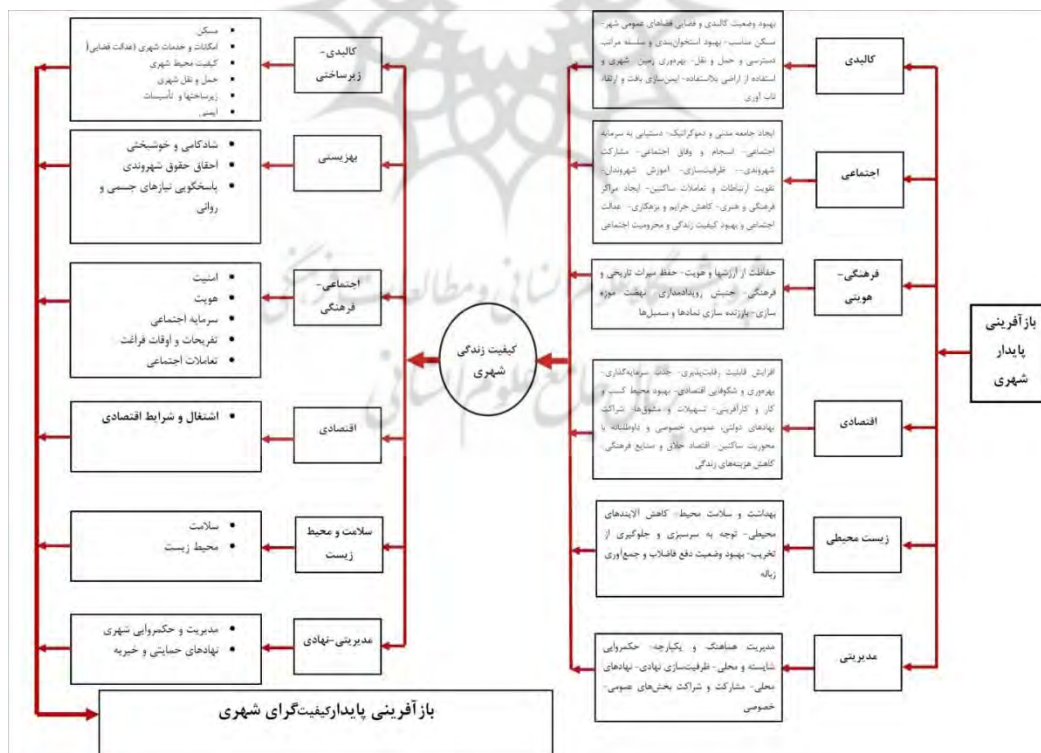
شکل ۲. موقعیت محدوده مورد مطالعه، مأخذ: طرح بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهر کرمانشاه

جدول ۲. مؤلفه‌ها یا ابعاد بازآفرینی پایدار شهری

محققین	مؤلفه	ابعاد بازآفرینی پایدار شهری
لرد راجرز (۱۹۹۹)، سازمان بازآفرینی شهری بریتانیا BURA؛ جان دایموند، جوسی لیدل، آلن ساوترن و فلیپ اوزی (۲۰۱۰)؛ لطفی، ۱۳۹۰؛ هودسنی، ۱۳۹۴؛ پورا احمد و دیگران، ۱۳۸۹، عنذلیب، ۱۳۹۶؛ کشاورز، ۱۳۸۹؛ ضیا خواه، ۱۳۸۳؛ اردستانی، ۱۳۹۴؛ حبیبی و مقصودی، ۱۳۸۶	بهبود وضعیت کالبدی و فضایی فضاهای عمومی شهر- بهبود کاربری اراضی شهری- بهبود استخوان‌بندی و سلسله‌مراتب دسترسی و حمل‌ونقل- بهره‌وری زمین شهری و استفاده از اراضی بلااستفاده- ایمن‌سازی بافت و ارتقاء تاب‌آوری- شهر فشرده و کاربری‌های مختلط	بازآفرینی کالبدی- فضایی
سازمان بازآفرینی شهری بریتانیا BURA؛ دینا میتلین و دیوید ساترسویت (۲۰۱۱)؛ لرد راجرز (۱۹۹۹)؛ راب ایمری و همکاران (۲۰۰۹)؛ جان دایموند، جوسی لیدل، آلن ساوترن و فلیپ اوزی (۲۰۱۰)؛ کشاورز، ۱۳۸۹ آیینی، ۱۳۹۲؛ زنوزی، ۱۳۸۰؛ اردستانی، ۱۳۹۴؛ ضیا خواه، ۱۳۸۳؛ لطفی، ۱۳۹۱؛ هودسنی، ۱۳۹۴؛ چارچوب جامع بازآفرینی شهری، ۱۳۹۳	افزایش قابلیت رقابت‌پذیری- جذب سرمایه‌گذاری- تجدید حیات اقتصادی- بهره‌وری و شکوفایی اقتصادی- ایجاد فرصت‌های شغلی و بهبود محیط کسب‌وکار و کارآفرینی- تسهیلات و مشوق‌های سرمایه‌گذاری- شراکت نهادهای دولتی، عمومی، خصوصی و داوطلبانه با محوریت ساکنین- اقتصاد خلاق و صنایع فرهنگی- کاهش هزینه‌های زندگی	بازآفرینی اقتصادی
جان دایموند، جوسی لیدل، آلن ساوترن و فلیپ اوزی (۲۰۱۰)؛ دینا میتلین و دیوید ساترسویت (۲۰۱۱)؛ لرد راجرز (۱۹۹۹)؛ راب ایمری و همکاران (۲۰۰۹)؛ منشور ایکوموس نیوزیلند، ۱۹۹۳؛ سندنارا، ۱۹۹۴؛ منشور بورا، ۱۹۹۹؛ بیانیه مکزیکوسیتی، ۱۹۹۹؛ هودسنی، ۱۳۹۴؛ لطفی، ۱۳۹۰؛ اردستانی، ۱۳۹۴؛ ایزدی و حناچی، ۱۳۹۳؛ بهزادفر و حبیبی، ۱۳۸۹؛ ضیا خواه، ۱۳۸۳؛ بحرینی و دیگران، ۱۳۹۳؛	ایجاد جامعه مدنی و دموکراتیک- دستیابی به سرمایه اجتماعی- انسجام و وفاق اجتماعی- مشارکت شهروندی- بهبود شرایط اجتماعی- مقتدر سازی شهروندان- ظرفیت‌سازی توانمندی‌ها- آموزش شهروندان- تقویت ارتباطات و تعاملات ساکنین- ایجاد مراکز فرهنگی و هنری- جذب مؤسسات دانشگاهی و تحقیقاتی- کاهش جرائم و بزهکاری- عدالت اجتماعی و بهبود کیفیت زندگی و محرومیت اجتماعی	بازآفرینی اجتماعی

بازآفرینی فرهنگی- هویتی	حفاظت از ارزش‌ها و هویت- حفظ میراث تاریخی و فرهنگی- جنبش رویدادمنداری- نهضت موزه سازی- باز زنده سازی نمادها و سمبل‌ها	راب ایمری و همکاران (۲۰۰۹): سازمان بازآفرینی شهری بریتانیا BURA؛ لطفی، ۱۳۹۰؛ چارچوب جامع بازآفرینی شهری، ۱۳۹۳؛
بازآفرینی زیست‌محیطی	بهداشت و سلامت محیط- کاهش آلاینده‌های محیطی- توجه به سرسبزی و جلوگیری از تخریب- بهبود وضعیت دفع فاضلاب و جمع‌آوری زباله	اردستانی، ۱۳۹۴ لرد راجرز (۱۹۹۹): کشاورز، ۱۳۸۹؛ صرافی، ۱۳۹۶
بازآفرینی مدیریتی- نهادی	مدیریت هماهنگ و یکپارچه- حکمروایی شایسته و محلی- ظرفیت‌سازی نهادی- نهادهای محلی- مشارکت و شراکت بخش‌های عمومی- خصوصی	لرد راجرز (۱۹۹۹): سازمان بازآفرینی شهری بریتانیا BURA؛ جان دایموند، جوسی لیدل، آلن ساوترن و فلیپ اوزی (۲۰۱۰): راب ایمری و همکاران (۲۰۰۹): چارچوب جامع بازآفرینی شهری، ۱۳۹۳؛ عندلیب، ۱۳۹۶؛

جهت سنجش روابط درونی و روایی و پایایی پرسشنامه و گویه‌های آن از آماره آلفای کرونباخ و تحلیل عاملی استفاده شده است که نتایج آن به شرح زیر است مقدار آلفای کرونباخ تمام ابعاد بیشتر از ۰/۵۰ است و این بدان معناست که مقیاس موردنظر ما از روایی بالایی برخوردار است. مقدار KMO و سطح معناداری آزمون بارتلست نشان می‌دهند ۲۰ بعد و ۱۶۱ گویه با هم سازگاری درونی دارند. به بیان دیگر طیف ما دارای اعتبار سازه‌ای مناسبی است. برای محاسبه حجم نمونه، اقدام به اجرای Pre_test با مطالعه مقدماتی ۲۵ نمونه گردید و ضریب آلفای کرونباخ، برای آزمون پایایی پرسشنامه ۰/۸۷۴ به دست آمد. نتایج به دست آمده از پیش‌آزمون، حاکی از اعتماد یا پایایی و روایی قابل قبول ابزار مورد استفاده پرسشنامه است. در شکل شماره ۳ مدل مفهومی بازآفرینی پایدار و کیفیت زندگی شهری در این پژوهش آورده شده است.

شکل ۳. مدل مفهومی بازآفرینی پایدار و کیفیت زندگی شهری

جدول ۳. مربوط به روایی و پایایی سؤالات پرسش‌نامه کیفیت زندگی شهری

ابعاد	گویه‌ها	آلفای کرونباخ	ضریب KMO	سطح معنی‌داری	کلموگروف - اسیمرنف	سطح معنی‌داری
مسکن	۹	۰/۷۱۲	۰/۷۱۴	0.003	۰/۳۱۴	۰/۱۱۲
زیرساخت‌ها و تأسیسات	۳	۰/۶۳۲	۰/۶۱۳	0.000	۰/۲۶۴	۰/۱۳۹
امکانات و خدمات شهری (عدالت فضایی)	۱۰	۰/۸۱۲	۰/۷۹۸	0.003	۰/۲۸۱	۰/۲۹۷
حمل‌ونقل شهری	۴	۰/۷۹۸	۰/۷۱۲	0.000	۰/۳۱۸	۰/۴۷۸
اشتغال و شرایط اقتصادی	۱۱	۰/۸۶۵	۰/۸۱۲	0.000	۰/۳۶۵	۰/۳۹۸
تفریحات و اوقات فراغت	۵	۰/۷۴۹	۰/۷۱۸	0.000	۰/۳۴۹	۰/۱۴۵
سلامت	۱۳	۰/۷۶۱	۰/۷۱۴	0.000	۰/۷۶۱	۰/۲۱۴
مدیریت و حکمروایی شهری	۱۲	۰/۷۶۳	۰/۷۳۱	0.000	۰/۳۲۱	۰/۳۲۱
تعاملات اجتماعی	۳	۰/۶۴۵	۰/۵۹۷	0.000	۰/۳۱۵	۰/۱۱۴
امنیت	۹	۰/۷۴۱	۰/۷۴۲	0.021	۰/۲۱۵	۰/۱۶۴
هویت	۱۰	۰/۸۳۱	۰/۸۱۲	0.000	۰/۲۴۱	۰/۱۸۴
ایمنی	۲	۰/۶۳۰	۰/۶۰۱	0.000	۰/۲۹۰	۰/۱۴۵
محیط‌زیست	۱۱	۰/۷۱۱	۰/۶۰۳	0.044	۰/۳۲۵	۰/۲۴۸
سرمایه اجتماعی	۱۰	۰/۸۱۳	۰/۷۳۶	0.000	۰/۳۲۶	۰/۴۵۳
وضعیت عملکرد نهادهای حمایتی	۱۳	۰/۷۸۸	۰/۷۴۴	0.000	۰/۲۸۵	۰/۱۵۴
کیفیت محیط شهری	۱۷	۰/۶۸۷	۰/۶۶۹	0.000	۰/۳۶۰	۰/۱۶۰
شادکامی و خوشبختی	۷	۰/۶۵۴	۰/۶۳۳	0.054	۰/۲۱۱	۰/۲۰۱
احقاق حقوق شهروندی	۷	۰/۷۷۸	۰/۷۱۱	0.001	۰/۳۵۵	۰/۱۴۴
پاسخگویی نیازها	۸	۰/۷۳۳	۰/۷۱۰	0.000	۰/۴۰۲	۰/۱۴۱

یافته‌ها

برای ارزیابی میزان ارتباط و همبستگی ابعاد بازآفرینی پایدار با کیفیت زندگی شهری از روش همبستگی پیرسون استفاده شده است. در جدول ۴ ضرایب همبستگی بین بازآفرینی پایدار و کیفیت زندگی شهری نشان داده شده است. که بازآفرینی پایدار با تمام ابعاد کیفیت زندگی شهری ارتباط مستقیم و معناداری در سطح داشته است. می‌توان گفت که هر چه فرایند بازآفرینی پایدار در بافت بهتر شود کیفیت زندگی شهری نیز ارتقاء پیدا خواهد کرد.

جدول ۴. ضریب همبستگی بازآفرینی پایدار و کیفیت زندگی شهری

مقدار	آزمون	متغیر وابسته (کیفیت زندگی شهری)	متغیر مستقل
۰,۵۴۷	ضریب همبستگی	کالبدی- زیرساختی	بازآفرینی پایدار
۰,۰۰۱	سطح معناداری		
۰,۵۰۹	ضریب همبستگی	اجتماعی- فرهنگی	
۰,۰۰۱	سطح معناداری		
۰,۳۱۵	ضریب همبستگی	بهبودی	
۰,۰۰۴	سطح معناداری		
۰,۴۰۴	ضریب همبستگی	سلامت و محیط‌زیست	
۰,۰۰۱	سطح معناداری		
۰,۴۷۱	ضریب همبستگی	اقتصادی	
۰,۰۰۰	سطح معناداری		

۰,۳۸۰	ضریب همبستگی	مدیریتی-نهادی	
۰,۰۰۱	سطح معناداری		

تحلیل عاملی تأییدی و ژرف‌نگری الگوی نظری مبتنی بر الگوی مفهومی پژوهش

مطالعات حاصل از بررسی ادبیات موضوع و نظریه‌های مرتبط درباره کیفیت زندگی، به طراحی پرسشنامه کیفیت زندگی شهری و تکمیل آن در سطح بافت‌های نابسامان شهر کرمانشاه انجامید. بعد از بررسی‌های اولیه داده‌های گردآوری شده توسط پرسشنامه و انجام تحلیل‌های آماری، تعدادی از سؤال‌ها و گویه‌ها برای انجام تحلیل‌های پیشرفته‌تر، حذف شدند. تحلیل‌های آماری اولیه ابعاد کیفیت زندگی شهری را از ۱۹ بعد به ۶ کاهش داد؛ در ادامه ابعاد و گویه‌های موردبررسی در تحلیل عاملی تأییدی و الگوی اولیه برای بررسی نشان داده شده است. برای انجام تحلیل عاملی تأییدی، به دلیل وجود ۱۶۱ گویه یا متغیر آشکار امکان تحلیل هم‌زمان ممکن نشد؛ تحلیل بیشینه متغیرها وجود نداشت و رسم نمودارهای خروجی با مشکل و پیچیدگی روبرو می‌کرد. به همین دلیل در مرحله اول از خروجی تحلیل عاملی اکتشافی استفاده گردید. با این روش تعداد عوامل از ۱۹ عامل به ۶ عامل کاهش یافت.

جدول ۵. تحلیل عاملی کیفیت زندگی شهری

ردیف	شاخص	۱	۲	۳	۴	۵	۶
1	مسکن	0.847					
2	امکانات و خدمات شهری (عدالت فضایی)	0.821					
3	کیفیت محیط شهری	0.731					عامل کالبدی-زیرساختی (۲۱,۳۱)
4	حمل‌ونقل شهری	0.72					
5	زیرساخت‌ها و تأسیسات	0.654					
6	ایمنی	0.632					
7	امنیت	0.868					
8	هویت	0.822					
9	سرمایه اجتماعی	0.756					عامل اجتماعی- فرهنگی (۱۸,۳۰)
10	تفریحات و اوقات فراغت	0.731					
11	تعاملات اجتماعی	0.696					
12	شادکامی و خوشبختی	0.917					
13	احقاق حقوق شهروندی	0.839					
14	پاسخگویی نیازهای جسمی و روانی	0.746					
15	سلامت	0.912					عامل سلامت و محیط‌زیست (۱۰,۵۷)
16	محیط‌زیست	0.752					
17	اشتغال و شرایط اقتصادی	0.849					عامل اقتصادی (۱۰,۱۱)

مدیریت و حکمروایی شهری	0.874				عامل مدیریتی-نهادی	18
نهادهای حمایتی و خیریه	0.812				(۸,۹۴)	19

خروجی تحلیل عامل تأییدی و تبیین الگوی مفهومی کیفیت زندگی شهری

در این مرحله با توجه به شش بعد تحلیل عامل تأییدی، به تعداد متغیرهای مشاهده‌شده، معادله اندازه‌گیری ارائه می‌شود. هر معادله به ترتیب شامل ضریب مسیر بین متغیر مشاهده‌شده و متغیر نهفته، خطای اندازه‌گیری متغیر مشاهده‌شده، همراه آزمون معناداری آن بر پایه مشخصه t و نیز مقدار R2 یعنی ضریب تبیین یا نسبت واریانس تبیین شده به‌وسیله متغیر نهفته است. به بررسی مدل با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS پرداخته است. در این پژوهش با توجه به مقیاس داده‌ها به‌منظور اندازه‌گیری تأثیر جمعی متغیرهای مستقل (بازآفرینی پایدار) بر متغیر وابسته (کیفیت زندگی شهری)، از رگرسیون چندگانه توأم (Enter) استفاده شده است.

نتایج حاصل از تحلیل مسیر نشان می‌دهد، از میان ابعاد بازآفرینی پایدار، بعد اجتماعی با اثر مستقیم ۰,۷۶ بیشترین تأثیر، بعد کالبدی با اثر مستقیم ۰,۵۱ و اثر غیرمستقیم ۰,۲۱ و اثر کلی ۰,۷۲، بعد اقتصادی با اثر مستقیم ۰,۴۱ و اثر غیرمستقیم ۰,۳۰ با اثر کلی ۰,۷۱، بعد فرهنگی با اثر مستقیم ۰,۲۱ و اثر غیرمستقیم ۰,۴۵ و اثر کلی ۰,۶۶، بعد مدیریتی با اثر مستقیم ۰,۲۵ و اثر غیرمستقیم ۰,۲۷ با اثر کلی ۰,۵۲ و بعد زیست‌محیطی با اثر مستقیم ۰,۱۷ و اثر غیرمستقیم ۰,۱۰ با اثر کلی ۰,۲۷ را داشته‌اند.

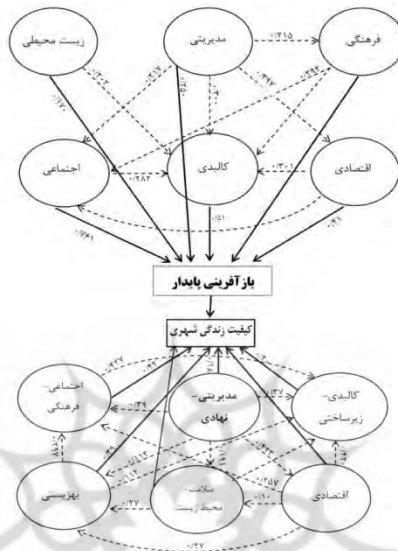
در مؤلفه کیفیت زندگی شهری، بعد کالبدی زیرساختی با اثر مستقیم ۰,۶۶ بیشترین تأثیر، بعد اجتماعی- فرهنگی با اثر مستقیم ۰,۴۲ و اثر غیرمستقیم ۰,۲۸ و اثر کلی ۰,۷۰، بعد بهزیستی با اثر مستقیم ۰,۳۹ و اثر غیرمستقیم ۰,۱۹ و اثر کلی ۰,۵۸، بعد سلامت و محیط‌زیست با اثر مستقیم ۰,۲۱ و اثر غیرمستقیم ۰,۳۷ با اثر کلی ۰,۵۸، بعد اقتصادی با اثر مستقیم ۰,۲۰ و اثر غیرمستقیم ۰,۵۳ با اثر کلی ۰,۷۳ و بعد مدیریتی-نهادی با اثر مستقیم ۰,۱۸ و اثر غیرمستقیم ۰,۴۲ با اثر کلی ۰,۵۹ را داشته‌اند. بعد کالبدی- زیرساختی بیشترین اثر مستقیم و بعد اقتصادی بیشترین اثر کلی را به‌صورت اثر مستقیم و غیرمستقیم بر کیفیت زندگی شهری داشته است.

جدول ۶. تحلیل مسیر اثرات مستقیم و غیرمستقیم ابعاد بازآفرینی پایدار و کیفیت زندگی شهری

مؤلفه	ابعاد	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	بار کلی
بازآفرینی پایدار	اجتماعی	0.76	0.00	0.76
	کالبدی	۱0.5	0.21	0.72
	اقتصادی	0.41	0.30	0.71
	فرهنگی	0.21	0.45	0.66
	مدیریتی	0.25	0.27	0.52
	زیست‌محیطی	0.17	0.10	0.27
کیفیت زندگی شهری	کالبدی- زیرساختی	0.66	0	0.66
	اجتماعی- فرهنگی	0.42	0.28	0.70
	بهزیستی	0.39	0.19	0.58
	سلامت و	0.21	0.37	0.58

			محیط‌زیست
0.73	0.53	0.20	اقتصادی
0.59	0.42	0.18	مدیریتی-نهادی

جهت بررسی میزان اثرگذاری هر یک از ابعاد بازآفرینی پایدار بر کیفیت زندگی شهری از مدل تحلیل مسیر استفاده شده است (شکل ۲).

شکل ۴. تحلیل مسیر اثرات مستقیم و غیرمستقیم ابعاد بازآفرینی پایدار و کیفیت زندگی شهری

سنجش بار عاملی

بعد از طراحی مدل تحلیلی با استفاده از نرم‌افزار SPLS بار عاملی متغیرهای مشاهده‌پذیر (متغیرها) مدل پژوهش محاسبه می‌شود. مقدار ملاک برای مناسب بودن ضرایب بارهای عاملی ۰/۴ می‌باشد (هولند، ۱۹۹۹). مطابق با جدول شماره ۶ همان‌طور که مشاهده می‌شود، تمامی سؤالات پرسشنامه دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۴ می‌باشند. این تحلیل نشان می‌دهد تا چه اندازه متغیرهای مشاهده‌پذیر با متغیرهای مکنون در ارتباط هستند. بدین ترتیب نتایج نشان می‌دهد ارتباط معنادار بالایی بین سؤالات و متغیرهای مکنون وجود دارد که بر صحت مدل تأیید می‌گذارد.

بررسی هم‌خطی شاخص‌ها با فاکتور افزایش نرخ واریانس (VIF)

مقادیر VIF برای نماگرها آورده شده است که همگی آن‌ها کمتر از مقدار ۵ بوده که نشان می‌دهد هم‌خطی میان سؤالات سازه بازآفرینی پایدار و کیفیت زندگی شهری در حد قابل قبول هستند.

- ضرایب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و روایی همگرا

مطابق با الگوریتم تحلیل داده‌ها در روش SPLS، بعد از سنجش بارهای عاملی سؤالات نوبت به محاسبه و گزارش ضرایب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی سازه‌ها و روایی همگرا می‌رسد. با توجه به اینکه مقدار مناسب برای آلفای کرونباخ ۰/۷ (Crobach, 1951)، برای پایایی ترکیبی ۰/۷ (Nunnally, 1978) و برای AVE ۰/۵ (Fornel & Larker, 1981) است و مطابق با یافته‌های پژوهش در جدول ۷ تمامی این معیارهای مکنون مقدار مناسبی اتخاذ

نموده‌اند، می‌توان مناسب بودن وضعیت پایایی و روایی همگرایی پژوهش حاضر را تأیید کرد.

جدول ۷. ضرایب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و روایی همگرا

متغیرهای مکنون	ضریب آلفای کرونباخ (Alpha > 0/7)	ضریب پایایی ترکیبی (cr > 0/7)	میانگین واریانس استخراجی (AVE > 0/5)
بازآفرینی پایدار شهری	۰/۷۵۳	۰/۸۱۷	۰/۵۶۷
کالبدی-زیرساختی	۰/۷۵۷	۰/۸۰۲	۰/۵۵۱
اجتماعی-فرهنگی	۰/۷۰۶	۰/۷۱۳	۰/۵۰۱
بهبودی	۰/۸۴۵	۰/۸۸۶	۰/۷۷۰
سلامت و محیط‌زیست	۰/۸۵۱	۰/۸۷۱	۰/۸۰۷
اقتصادی	۱	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰
مدیریتی-نهادی	۰/۷۶۳	۰/۷۷۶	۰/۷۰۹

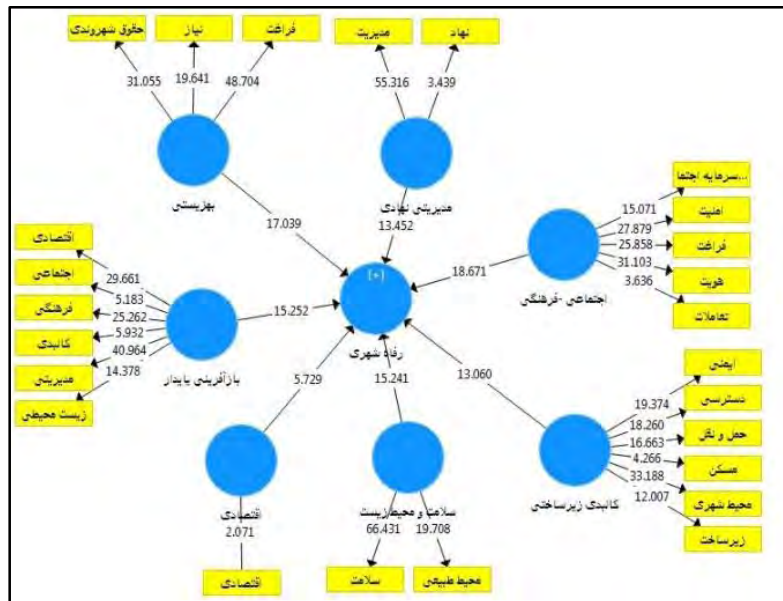
-روایی واگرا

همان‌گونه که از جدول ۴۷ برگرفته از روش فورنل و لارکر (۱۹۸۱) مشخص می‌باشد، مقدار جذر AVE متغیرهای مکنون در پژوهش حاضر که در خانه‌های موجود در قطر اصلی ماتریس قرار گرفته‌اند، از مقدار همبستگی میان آن‌ها که در خانه‌های زیرین و چپ قطر اصلی ترتیب داده شده‌اند بیشتر است. از این رو می‌توان اظهار داشت که در پژوهش حاضر، سازه‌ها (متغیرهای مکنون) در مدل تعامل بیشتری با شاخص‌های خوددارند تا با سازه‌های دیگر. به بیان دیگر، روایی واگرایی مدل در حد مناسبی است.

- ضرایب معناداری z

معیار اول از بررسی برازش مدل ساختاری ضرایب معناداری z (t-value) است. برازش مدل ساختاری با استفاده از ضرایب t به این صورت است که این ضرایب باید از ۱,۹۶ بیشتر باشد تا بتوان در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار بودن آن‌ها را تأیید ساخت. با توجه به مقادیر z به دست آمده، مقدار آماره t برای تمامی سؤالات بیش از ۱,۹۶ است. بنابراین در مدل باقی می‌ماند و از نظر آماری در سطح معناداری ۰/۹۵ تأیید می‌شوند. در شکل شماره ۵ ضرایب t مربوط به مسیرها مشخص شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در بین مسیرهای موجود، ضرایب t تمام مسیرها بیشتر از ۱,۹۶ است که معنادار بودن این مسیرها و مناسب بودن مدل را نشان می‌دهد.

شکل ۵. ضریب معناداری متغیرهای پژوهش

- معیار R^2

دومین معیار برای بررسی برازش مدل ساختاری در یک تحقیق ضرایب تعیین (R^2) مربوط به متغیرهای پنهان درون‌زای (وابسته) مدل است. مقدار R^2 معیاری است که نشان از تأثیر یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا دارد و سه مقدار ۰،۱۹، ۰،۳۳ و ۰،۶۷ به‌عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R^2 در نظر گرفته می‌شود. (چین، ۱۹۹۸).

جدول ۹. شاخص‌های مرتبط با برازش مدل شاخص‌های بازآفرینی پایدار و کیفیت زندگی شهری

شاخص	میزان به‌دست‌آمده	دامنه قابل قبول	پذیرش
Chi-Square	۷۷،۱۴	هر چه کمتر برازش بهتر	قابل قبول
نسبت χ^2 به درجه آزادی	۲،۳۴	کمتر از ۳	قابل قبول
شاخص نیکویی برازش (RMSE)	۰،۰۵۸	کمتر از ۰،۰۸	قابل قبول
مجذور مقادیر باقیمانده استاندارد شده (SRMR)	۰،۰۱۸	نزدیک به صفر	قابل قبول
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)	۰،۰۷۱	کمتر از ۰،۰۸	قابل قبول
شاخص نرم شده برازندگی بنتلر بونت (NFI)	۰،۹۳	نزدیک به یک بالاتر از ۰،۹	تا حدودی قابل قبول
شاخص نیکویی برازش تطبیقی (GFI)	۰،۹۱۱	نزدیک به یک بالاتر از ۰،۹	قابل قبول
شاخص برازش تنظیم‌شده (AGFI)	۰،۹۱۷	نزدیک به یک بالاتر از ۰،۹	قابل قبول
شاخص برازش نرم شده (NFI)	۰،۹۴۶	بالاتر از ۰،۹	قابل قبول

با تأکید بر شاخص‌های نیکویی برازش می‌توان به برازش مدل تدوین‌شده از یکسو و داده‌های تجربی از سوی دیگر، تأکید داشت. بنابراین انطباق مطلوبی بین مدل به تصویر درآمده و یا مدل ساختاری شده با داده‌های تجربی فراهم گردیده و می‌توان الگوی مناسب را برای ساختار مرتبط بازآفرینی پایدار و کیفیت زندگی شهری عنوان نمود. از این‌رو، با تأکید بر معادلات ساختاری، الگوی مناسب در زمینه بازآفرینی پایدار و کیفیت زندگی شهری طراحی گردیده و برازش مطلوب معرف الگویابی معادلات ساختاری است.

برازش مدل کلی (معیار GoF)

برای بررسی برازش مدل کلی که هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری را کنترل می‌کند، معیار GoF توسط تننهاوس و همکاران (۲۰۰۴) ابداع گردید و به ترتیب زیر محاسبه می‌شود:

$$GoF = \sqrt{Communalities \times R^2}$$

میانگین مقادیر اشتراکی از میانگین مقادیر اشتراکی متغیرهای پنهان بازآفرینی پایدار و کیفیت زندگی شهری به دست می‌آید. در نتیجه میانگین مقادیر اشتراکی برابر با ۰,۲۷۵ است. برای محاسبه $\overline{R^2}$ نیز باید مقادیر R^2 مربوط به تمامی متغیرهای پنهان درون‌زای مدل اعم از مرتبه اول و دوم مدنظر قرار گرفته و مقادیر میانگین آن‌ها محاسبه گردد. مقادیر R^2 متغیرها در جدول ۵۰ آورده شده است. بنابراین میانگین این مقادیر ($\overline{R^2}$) عبارت است از: ۰,۳۱ که در نتیجه مقدار معیار GoF در اینجا برابر است با:

$$GoF = \sqrt{Communalities \times R^2} = \sqrt{0.24 \times 0.31} = 0.275$$

با توجه به سه مقدار ۰,۰۱، ۰,۲۵ و ۰,۳۶ به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GoF، حاصل شدن ۰,۲۷۵ برای GoF، نشان از برازش کلی متوسط مدل دارد.

جدول ۱۰. محاسبه مقادیر R^2 و مقادیر اشتراکی برای متغیرهای پژوهش

متغیرهای مکنون	مقادیر اشتراکی Communality	مقدار R^2	GoF
بازآفرینی پایدار شهری	۵۶۷۰.	۰/۳۵۲	0.275
کالبدی-زیرساختی	0.551	۰,۷۲۴	
اجتماعی- فرهنگی	۵۰۱۰.	۰,۳۹۴	
بهبودی	0.770	۰,۱۲۳	
سلامت و محیط‌زیست	0.807	۰,۱۲۰	
اقتصادی	1.000	۰,۱۶۵	
مدیریتی-نهادی	0.709	۰,۳۰۰	

-تحلیل روابط بین متغیرها

پس از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری، مدل ساختاری و مدل کلی، مطابق با الگوریتم تحلیل داده‌ها در روش SPLS محقق اجازه می‌یابد که به بررسی و استدلال گزاره‌های خود پرداخته و به یافته‌های تحقیق برسد.

"بازآفرینی پایدار شهری بر ابعاد کیفیت زندگی شهری تأثیر معناداری دارند."

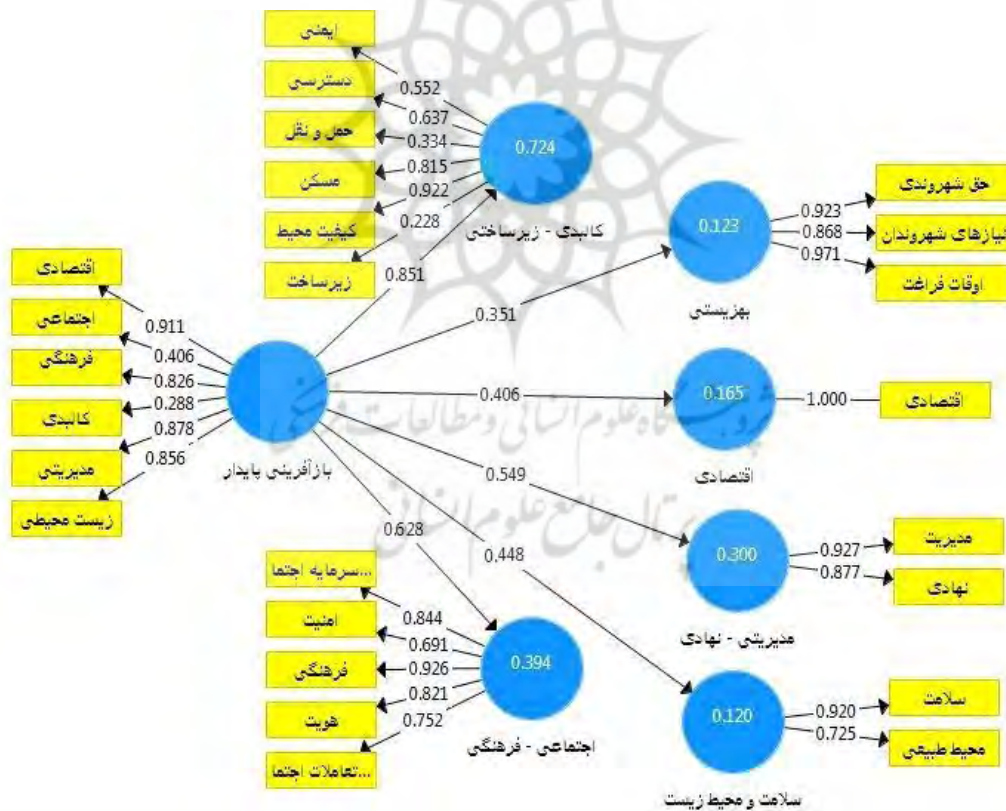
مطابق جدول شماره ۵۱ مقادیر R^2 مربوط به تأثیر بازآفرینی پایدار شهری بر روی شهر کرمانشاه، در بعد کالبدی-ساختاری ضریب تأثیر ۰/۸۵۱ و مقدار R^2 آن برابر ۰/۷۲۴ که نشان می‌دهد با افزایش یک انحراف استاندارد در بازآفرینی پایدار شهری، میزان بعد کالبدی- زیرساختی کیفیت زندگی شهری ۰,۸۵۱ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. همچنین مقدار ضریب تعیین R^2 آن برابر ۷۲/۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته بعد کالبدی- زیرساختی کیفیت زندگی شهری به‌واسطه بازآفرینی پایدار شهری تبیین شده است. در سطح اطمینان ۹۵ درصد بر اساس نتایج، با توجه به اینکه مقدار آماره t بزرگ‌تر از ۱/۹۶ است، می‌توان گفت بازآفرینی پایدار شهری بر بعد کالبدی- زیرساختی کیفیت زندگی شهری تأثیر معنادار و مثبتی

دارد.

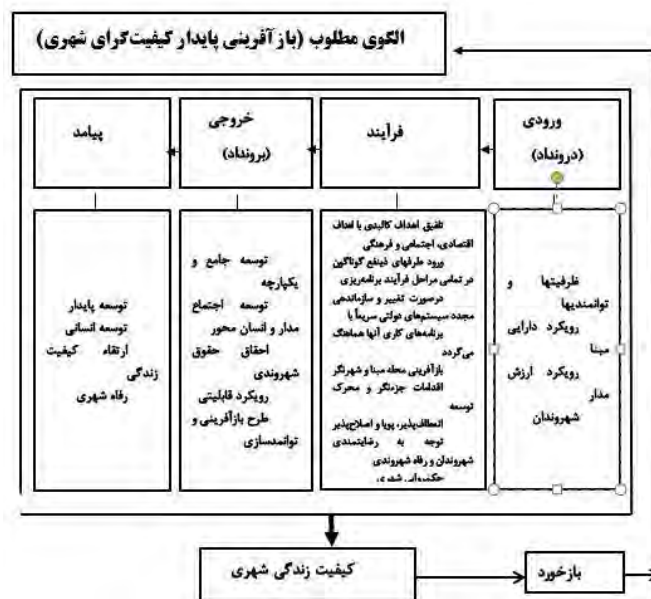
تأثیر کلی تمام ابعاد بازآفرینی پایدار بر کیفیت زندگی شهری با ضریب تأثیر ۰/۵۹۴ و مقدار R^2 آن برابر ۰/۳۵۲ که نشان می‌دهد با افزایش یک انحراف استاندارد در بازآفرینی پایدار شهری، میزان کیفیت زندگی شهری ۰/۳۵۲ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. همچنین مقدار ضریب تعیین R^2 آن برابر ۳۵/۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت زندگی) به واسطه بازآفرینی پایدار شهری تبیین شده است. در سطح اطمینان ۹۹ درصد بر اساس نتایج جدول، با توجه به اینکه مقدار آماره t بزرگ‌تر از ۱/۹۶ است، می‌توان گفت بازآفرینی پایدار شهری بر کیفیت زندگی شهری تأثیر معنادار و مثبتی دارد.

جدول ۱۱. تحلیل تأثیر بازآفرینی پایدار بر کیفیت زندگی شهری

متغیر درون‌زا	ضریب تأثیر	مقدار R^2	آماره t	(sig)	نتیجه آزمون
کالبدی-زیرساختی	۰/۸۵۱	۰/۷۲۴	۲۶/۱۳	۰/۰۰۱	تأیید
اجتماعی- فرهنگی	۰/۶۲۸	۰/۳۹۴	۴۷/۴۴	۰/۰۰۱	تأیید
بهبودی	۰/۳۵۱	۰/۱۲۳	۲۳/۲۸	۰/۰۰۱	تأیید
سلامت و محیط زیست	۰/۴۸۸	۰/۱۲۰	۳۳/۳۸	۰/۰۰۱	تأیید
اقتصادی	۰/۴۰۶	۰/۱۶۵	۲۵/۲	۰/۰۰۱	تأیید
مدیریتی- نهادی	۰/۵۴۹	۰/۳۰۰	۲۴	۰/۰۰۱	تأیید
کیفیت زندگی شهری	۰/۵۹۴	۰/۳۵۲	۱۵/۲۵	۰/۰۰۱	تأیید

شکل ۶. مدل ترسیم‌شده همراه با مقادیر ضرایب استاندارد شده بار عاملی

شکل ۷. الگوی بازآفرینی پایدار کیفیت‌گرایی شهری

نتیجه‌گیری

متون توسعه نشان می‌دهد که کیفیت زندگی شهری مهم‌ترین بخش مفاهیم توسعه پایدار را تشکیل می‌دهد (جهان‌بین و نوری، ۱۳۹۲: ۴۴). تأمین نیازهای شهروندان و نیل به رفاه و سعادت، یک وظیفه اساسی برای دولت و مدیریت شهری می‌باشد. اقداماتی که بدون توجه به بستر و زمینه، صرفاً با انجام مداخلات کالبدی و گاه سوداگرایانه مشکلی به مشکلات محدوده‌ها افزوده، آشفستگی موجود را دامن زده و به تبع آن، محدوده را هر چه بیشتر در معرض زوال قرار داده است. تغییر نگرش طرح‌های توسعه شهری پیرامون مقوله کیفیت زندگی، از مهم‌ترین تغییر رویکردهایی است که بی‌شک زمینه‌ساز اقدامات ارزشمندی در طرح‌ها در جهت ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان خواهد بود. هیچ‌گونه تحول کالبدی در محیط اتفاق نمی‌افتد مگر آنکه سکنه بافت ارتقاء یابند و توانمند شوند. ضرورت ورود رویکرد بازآفرینی شهری به بالاترین سطوح برنامه‌ریزی توسعه شهری (طرح‌های جامع و توسعه و عمران شهری) به دنبال خلأهای موجود در پاسخگویی به موضوع ارتقای کیفیت زندگی در این طرح‌ها و عدم همسویی محتوای آن‌ها با برنامه‌های بازآفرینی محدوده‌های ناکارآمد شهری، مورد توجه قرار گرفت. هدف بازآفرینی شهری، صرفاً بهسازی و نوسازی کالبدی یک بافت نیست. هدف جامع همه اقدامات، سرزندگی و به‌بیان دیگر توسعه کیفی اجتماع محلی است؛ بازآفرینی و مولد شدن باید در اجتماع محلی اتفاق افتد که تجلی آن در کیفیت کالبد است.

ظهور نظریات توسعه درون‌زا از اوایل قرن بیستم تاکنون، نیاز به مرمت بافت‌های فرسوده درونی شهرها و توجه به رشد و گسترش کالبدی را ضروری می‌سازد. بافت‌های واجد ارزش، با وجود ارزش‌های محتوایی از نظر ریخت‌شناسی بافت و الگوی نوسازی دچار آشفستگی‌های بصری و عملکردی هستند. برای حل مسئله این بافت‌ها تاکنون رویکردهای متفاوتی اتخاذ گردیده است، در بازآفرینی شهری برخلاف جریان‌های پیشین توسعه شهری، که توجه صرف به جنبه‌های کالبدی می‌نمود و مانع از تحقق اهداف معاصر سازی می‌گشت؛ توسعه و تجدید نسل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کارکردی شهر به‌عنوان نقشی مهم و تفکیک‌ناپذیر از جریان توسعه شهری مورد بحث قرار می‌گیرد. رویکردهای نوین برنامه‌ریزی

شهری از جمله برنامه‌ریزی اجتماعی؛ برنامه‌ریزی غیر اقلیدوسی؛ نظریه انتقادی؛ نظریه پدیدارشناسی؛ نظریه اخلاقی^۵ و نظریه «توسعه پایدار شهری» را می‌توان تأکیدی بر کاربست رویکردهای نوین دانست که اصالت‌هایی همچون اجتماع در مقابل فرد، اخلاق در مقابل منافع، و کیفیت در مقابل کمیت از پارادایم‌های مشترک آن به حساب می‌آیند. عموم دیدگاه‌های توسعه پایدار شهری، بر توسعه فیزیکی و کالبدی شهر تأکید دارند در حالی که وجه فرهنگی و اجتماعی توسعه شهری تا حدودی ناشناخته می‌نمایند. لذا به نظر می‌رسد که تحقق کیفیت زندگی شهری، مستلزم چرخشی بنیادین در محتوا و رویه برنامه‌ریزی شهری دانست.

تأثیر کلی تمام ابعاد بازآفرینی پایدار بر رفاه شهری با ضریب تأثیر ۰٫۵۹۴ و مقدار R2 آن برابر ۰٫۳۵۲ که نشان می‌دهد با افزایش یک انحراف استاندارد در بازآفرینی پایدار شهری، میزان کیفیت زندگی شهری ۰٫۳۵۲ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد که ۳۵٫۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت زندگی شهری) به واسطه بازآفرینی پایدار شهری تبیین شده است. بنابراین بازآفرینی پایدار بر ارتقاء کیفیت زندگی شهری در بافت‌های نابسامان شهر کرمانشاه تأثیر معناداری دارد. بازآفرینی پایدار رفاه‌گرایی شهری با رویکردی جامع و یکپارچه در ابعاد رویه‌ای (حکمروایی گفتمانی، ارتباطی-شبکه‌ای و محلی) و محتوایی (استراتژیک، یکپارچه، جامع و محله‌ای) و سیاست‌های توانمندسازی و حمایتی محلات فقیرنشین و نابسامان با رویکرد مشارکتی، درون‌زا، توسعه اجتماع‌محور و حق به شهر در بافت‌های نابسامان شهر کرمانشاه الگوی مناسبی جهت تحقق رفاه شهری می‌باشد. هیچ‌گونه تحول رفاهی در محیط اتفاق نمی‌افتد مگر آنکه ساکنان بافت توانمند شوند و علاوه بر نیازهای اساسی توجه به نیازهای عاطفی و روانی شهروندان توجه شود. تغییر نگرش طرح‌های توسعه شهری پیرامون مقوله کیفیت و رفاه، از مهم‌ترین تغییر رویکردهایی است که بی‌شک زمینه‌ساز اقدامات ارزشمندی در طرح‌ها در جهت ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان و رفاه شهری خواهد بود. اگر رویکرد به بازآفرینی، انسانی، اجتماع‌مدار، یکپارچه، جامع و استراتژیک، مشارکتی، حق به شهرنگر و گفتمانی باشد، آنگاه به‌خودی‌خود رویکرد بازآفرینی پایدار رفاه‌گرا حاصل خواهد شد. چنانچه در سیاست‌های بازآفرینی پایدار رویکرد اجتماع‌محور، توسعه همه‌جانبه جامعه محلی، نگرش‌های تعاملی و مذاکره‌ای بین ذی‌مدخلان و ظرفیت‌ها و سرمایه‌های شهری در نظر گرفته شود، این سیاست‌ها می‌تواند در بافت‌های نابسامان، فرسوده و فقیرنشین جامعه عمل پیوشد.

حامی مالی

این اثر حامی مالی ندارد.

سهام نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

- 1 Community Planning
- 2 Non- Euclidian Mode Of Planning
- 3 Critical Theory
- 4 Phenomenology Theory
- 5 Ethical Theory
- 6 Urban Sustainable Development

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- آخوندی، عباس، ۱۳۹۳. "رویداد جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری (دفتر اول) دوره ۴، شماره ۴۷ و ۴۸، ص ۱۷۰.
- صرافی، مظفر، ۱۳۹۴. ویژه‌نامه جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری، شرکت مادر تخصصی عمران و نوسازی ایران (دفتر دوم).
- ربانی، طاه؛ رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ مشکینی، ابوالفضل و رفیعیان، مجتبی (۱۳۹۷)، برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره ۲۲، شماره ۱، ۱۵۳-۱۲۴
- رفیعیان، مجتبی، ۱۳۹۴. ویژه‌نامه جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری، شرکت مادر تخصصی عمران و نوسازی ایران (دفتر دوم).
- حبیبی، سید محسن. ۱۳۹۳. کاربرد مفهوم بازآفرینی شهری در نظر و عمل. جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری، دفتر دوم، گفت‌وگو. تهران: شرکت عمران و بهسازی شهری ایران و مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
- جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری «اولین جایزه ملی بهترین تجربه‌های بهسازی و نوسازی شهری» (۱۳۹۴)، شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران با همکاری مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران
- پیران، پرویز، ۱۳۹۴. ویژه‌نامه جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری، شرکت مادر تخصصی عمران و نوسازی ایران (دفتر دوم).
- بهزاد فر، مصطفی، ۱۳۹۳. رویداد جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری (دفتر اول)، دوره ۴، شماره ۴۷ و ۴۸، صفحه ۱۷۰.
- ایزدی، محمد سعید، ۱۳۹۳. رویداد جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری (دفتر اول) دوره ۴، شماره ۴۷ و ۴۸، ص ۱۷۰.
- فرجی ملائی، امین، ۱۳۸۹، انواع روش‌های مداخله در بهسازی و نوسازی شهری، ماهنامه اطلاع‌رسانی، آموزشی، پژوهشی شوراها، شماره ۵۴. ۱-۱۷
- رفیعی حسن؛ محقق کمال، سیدحسین؛ سجادی حمیرا؛ عباسیان، عزت اله و رهگذر مهدی (۱۳۹۴)، نظر متخصصان ایرانی در مورد ابعاد و بیانگرهای شاخص رفاه اجتماعی ایران: یک مطالعه دلفی، رفاه اجتماعی : ۱۳۹۴، دوره ۱۵، شماره ۵۸ (رفاه و ناتوانی). ۱۳۶-۱۲۱
- دانشپور، سید عبدالهادی، هادیان، اکرم (۱۳۸۸)، بررسی نقش مشارکت شهروندان در اجرای طرح‌های نوسازی بافت‌های فرسوده شهری، شماره ۲، فصلنامه مدیریت شهری
- دیانی، لیلا؛ پور طاهری، مهدی؛ رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و احمدی، حسن (۱۳۹۷)، رتبه‌بندی سازه‌های اصلی ساماندهی بافت‌های فرسوده روستاهای پیرامون کلان‌شهرها با استفاده از روش ارزیابی نسبت تجمعی (ARAS) (مطالعه موردی: پیرامون کلان‌شهر تهران)، برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره ۲۲، شماره ۳، ۱۸۱-۱۴۵
- طرح بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهر کرمانشاه، ۱۳۸۹، مهندسین مشاور تدبیر شهر، کرمانشاه
- مهدی‌زاده، جواد و دیگران (۱۳۸۵). برنامه‌ریزی راهبردی توسعه شهری (تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران)، وزارت مسکن و شهرسازی، معاونت معماری و شهرسازی، انتشارات شرکت طرح و نشر پیام سیما، چاپ دوم، تهران.
- نوزی، عباس، ۱۳۸۰. ضرورت "نوزایی شهری"، هفت شهر، ص ۶-۱۵.
- لشکری، الهام؛ خلج، مهرشاد و طالبی، حسین (۱۳۹۳)، کیفیت گرا در محله‌های شهری، نهمین سمپوزیوم پیشرفت علوم و تکنولوژی، مشهد

- پیتر رابرتز و هیوسایک (۱۳۹۳)، یک کتاب راهنما «بازآفرینی شهری»، مترجمان محمد سعید ایزدی و پیروز حناچی، انتشارات دانشگاه تهران
- لطفی، سهند (۱۳۹۱)، تبارشناسی بازآفرینی شهری، انتشارات دانشگاه شیراز، چاپ اول
- لطفی، سهند، ۱۳۸۷، حفاظت و بازآفرینی شهری مفاهیم و شرایط (با تأکید بر سال‌های دهه ۱۹۹۰ میلادی تا کنون)، پایان‌نامه دکتری رشته شهرسازی، استاد راهنما سید محسن حبیبی، دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران.
- عرفانیان سلیم، مونا (۱۳۹۵)، چارچوب جامع بازآفرینی شهری پایدار، وزارت راه و شهرسازی، شرکت عمران و بهسازی شهری ایران.
- علیان، مهدی؛ رضویان، محمدتقی؛ اسماعیل‌زاده، حسن؛ فنی، زهره و فرجی راد، خدر (۱۳۹۷)، برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره ۲۲، شماره ۴، ۵۳-۸۶
- چمبرز، رابرت (۱۳۸۷)، توسعه روستایی: اولویت‌بخشی به فقرا (حمایت از اقشار آسیب‌پذیر)، ترجمه مصطفی ازکیا، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- رضازاده راضیه، محمدی آیدغمیش فاطمه و رفیعیان مجتبی (۱۳۹۲)، نقش رویکرد دارایی مبنا در توسعه پایدار محلی (محل امامزاده حسن تهران)، باغ نظر، دوره ۱۰، شماره ۲۵، ۳۹-۴۸
- شاهوی، سیروان و فاروقی، فریکا (۱۳۹۳)، ارتقاء کیفیت زندگی در مناطق فرسوده شهری (پروژه لودا)، تهران، شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران
- باباخانی، ملیحه؛ زبردست، اسفندیار و ایزدی، محمد سعید (۱۳۹۴)، تبیین اصول نوسازی در بافت‌های ناکارآمد شهری با هدف ارتقاء رضایتمندی سکونتی، نشریه انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران، شماره ۱۱، ۱۱-۱۲۷
- مک کارتی، جان (۱۳۹۰)، شراکت، برنامه‌ریزی تعاونی و بازآفرینی شهری، ترجمه محمدهادی خلیل نژادی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول.
- لسلی همفیل و همکاران (۱۳۸۸)، رویکردی شاخص محور برای سنجش عملکرد بازآفرینی شهری پایدار، مترجمان بهبودی، محمود و اشتیاقی، علیرضا، مجله آبادی، شماره ۶۳، سال ۱۹، ۱-۱۳

References

- Akhoondi, Abbas, 1393. "Quality Research Event in Urban Reconstruction Experiences (First Book) Volume 4, Nos. 47 and 48, p. 170. [inPersian]
- Alian, Mehdi; Razavian, Mohammad Taghi; Ismailzadeh, Hassan; Technical, Zohreh and Faraji Rad, Khedr (1397), Space Planning and Planning, Volume 22, Number 4, 86-53 [inPersian]
- Babakhani, Maliha; Zbardast, Esfandiari and Izadi, Mohammad Saeed (2015), Explaining the principles of renovation in dysfunctional urban contexts with the aim of promoting residential satisfaction, Journal of Iranian Scientific Association of Architecture and Urban Planning, No. 11, 127-115 [inPersian]
- Behzadfar, Mostafa, 1393. Quality Inquiry Event, in Urban Reconstruction Experiences (Book 1), Volume 4, Nos. 47 and 48, Page 170. [inPersian]
- Chambers, Robert (2008), Rural Development: Prioritizing the Poor (Supporting the Vulnerable), translated by Mostafa Azkia, Tehran, University of Tehran Press [inPersian]
- Colantonio, A. & Dixon, T. (2011). Urban Regeneration & Social Sustainability; Best practice from European cities. West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Couch, c, A Dennemann (2000), Urban regeneration and sustainable development in Britain: The example of the Liverpool Ropewalks Partnership. Cities, 2000 Volume 17, Issue 2, April 2000, Pages 137-147. Elsevier
- Daneshpour, Seyed Abdolhadi, Hadian, Akram (2009), The role of citizen participation in the implementation of urban waste renovation projects, No. 2, Quarterly Journal of Urban Management [inPersian]
- Diani, Leila; Portaheri, Mehdi; Rokanuddin Eftekhari, Abdolreza and Ahmadi, Hassan (2015),

- Ranking of the main structures of organizing worn-out structures of villages around metropolitan cities using the cumulative ratio assessment (ARAS) method (Case study: around Tehran metropolis), planning and planning Space, Volume 22, Number 3, 145-181 [*inPersian*]
- Erfanian Salim, Mona (2016), Comprehensive Framework of Sustainable Urban Reconstruction, Ministry of Roads and Urban Development, Iran Urban Development and Improvement Company [*inPersian*]
- Faraji Mollai, Amin, 2010, Types of Intervention Methods in Urban Improvement and Renovation, Council Information, Education, Research Monthly, No. 54. 1-17 [*inPersian*]
- Gibson, M., & Kocabaş, A. P. D. A. (2003). Improving Prospects for the Regeneration of Deprived Neighbourhoods in Turkey.
- Habibi, Sayed Mohsen. 1393. Applying the concept of urban regeneration in thought and action. A Quest for Quality in City Reconstruction Experiences, Second Office, Dialogue. Tehran: Iran Urban Development and Improvement Company and Iran Urban Planning and Architecture Studies and Research Center [*inPersian*]
- Healey, Patsy (1997). "Collaborative Planning in" London: Macmillan.
- ICOMOS. 2011. Evaluations of Nominations of Cultural and Mixed Properties to the World Heritage List. ICOMOS Report for the World Heritage Committee, 35th Ordinary Session UNESCO, June 2011. Paris: International Council on Monuments and Sites.
- Improvement and renovation plan of worn texture of Kermanshah, 2010, Nadbirshahr Consulting Engineers, Kermanshah [*inPersian*]
- Izadi, Mohammad Saeed, 2014. Quality Inquiry Event in Urban Reconstruction Experiences (First Book) Volume 4, Nos. 47 and 48, p. 170 [*inPersian*]
- Lashkari, Elham; Khalaj, Mehrshad and Talebi, Hossein (2014), Quality Orientation in Urban Neighborhoods, 9th Symposium on the Advancement of Science and Technology, Mashhad [*inPersian*]
- Leslie Hamfil et al. (2009), Index-Based Approach for Measuring the Performance of Sustainable Urban Regeneration, Behboodi Translators, Mahmoud and Eshtiaghi, Alireza, Abadi Magazine, No. 63, Year 19, 1-13 [*inPersian*]
- Lotfi, Sahand (2012), Genealogy of Urban Reconstruction, Shiraz University Press, First Edition [*inPersian*]
- Lotfi, Sahand, 2008, Urban Conservation and Reconstruction of Concepts and Conditions (with emphasis on the 1990s until now), PhD Thesis in Urban Planning, Assistant Professor Seyed Mohsen Habibi, Faculty of Fine Arts, University of Tehran [*inPersian*]
- LUDA (2004). Integrating Assessment Into Sustainable Urban Regeneration, LUDA E-Compendium:
- McCarthy, John (1390). Partnership, Cooperative Planning and Urban Reconstruction, translated by Mohammad Hadi Khalilnejad, University of Tehran Press, first edition [*inPersian*]
- Mehdizadeh, Javad and others (1385). Strategic Planning of Urban Development (Recent Global Experiences and Its Position in Iran), Ministry of Housing and Urban Development, Deputy of Architecture and Urban Planning, Payam Sima Publishing Company, Second Edition, Tehran [*inPersian*]
- Peter Roberts and Hausike (2014), A Handbook of "Urban Reconstruction", translated by Mohammad Saeed Izadi and Pirooz Hanachi, University of Tehran Press [*inPersian*]
- Piran, Parviz, 1394. Special issue of quality research in urban regeneration experiences, the parent company of Iran Civil Engineering and Renovation (Second Office) [*inPersian*]
- Quality Assurance in Urban Reconstruction Experiences "The First National Award for the Best Experiences of Urban Improvement and Renovation" (2015), the parent company of Iran Urban Development and Improvement in collaboration with Iran Center for Urban Planning and Architecture Studies and Research, Tehran [*inPersian*]
- Rabbani, Taha; Rokanuddin Eftekhari, Abdul Reza; Meshkini, Abolfazl and Rafieian, Mojtaba (1397), Space Planning and Planning, Volume 22, Number 1, 153-124 [*inPersian*]
- Rafieian, Mojtaba, 1394. Special issue of quality research in urban regeneration experiences, the

- parent company of Iran Civil Engineering and Renovation (Second Office)[*inPersian*]
- Rafi'i Hassan; Researcher Kamal, Seyed Hossein; Sajadi Homeira; Abbasian, Ezatollah and Rahgozar Mehdi (2015), Iranian Experts' Opinions on the Dimensions and Expressions of Iran's Social Welfare Index: A Delphi Study, *Social Welfare: 2015*, Volume 15, Number 58 (Welfare and Disability). 136-121 [*inPersian*]
- Rezazadeh Razieh, Mohammadi Aidghamish Fatemeh and Rafieian Mojtaba (2013), The Role of Base Asset Approach in Sustainable Local Development (Imamzadeh Hassan Neighborhood of Tehran), *Bagh-e Nazar*, Volume 10, Number 25. 48-39 [*inPersian*]
- Roberts & Hugh, S. 2003. *Urban regeneration: a handbook*. London: Sage.
- Sarrafi, Mozaffar, 1394. Special issue of quality research in urban regeneration experiences, the parent company of Iran Civil Engineering and Renovation (Second Office)[*inPersian*]
- Shahoui, Sirvan and Farooqi, Ferika (2014), Improving the quality of life in dilapidated urban areas (Loda project), Tehran, the parent company of Iran Urban Development and Improvement [*inPersian*]
- W.Caves, R. (2005). *Encyclopedia of the city*. Newyork: Routledge.
- Zenozi, Abbas, 2001. The need for "urban renewal", seven cities, pp. 6-15 [*inPersian*]

